

УДК 347.191

Р. В. Бакало

О. М. Варченко

І. І. Бакало

ЗАХИСТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Показано, що інтелектуальна власність наукових установ військових формувань потребує додаткових гарантій державного захисту, оскільки безпосередньо пов'язана з обороноздатністю України.

Ключові слова: юридична особа, наукові установи військових формувань, наукова діяльність, державне оборонне замовлення, інтелектуальна власність, судовий захист.

Постановка проблеми. Захист суверенітету, територіальної цілісності, забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Для виконання зазначених вище функцій військові формування повинні мати сучасну військову техніку та зброю, яку створюють, як правило, наукові установи військових формувань. В умовах конкуренції на ринку озброєння науковці повинні працювати на випередження. Події на сході України свідчать про те, що вітчизняна військова наука пережила не кращі часи. Недалекоглядна політика державних органів попередніх років, зокрема з питань забезпечення судового захисту прав інтелектуальної власності у військовій сфері, призвела до того, що наукові дослідження було занедбано, багато досвідчених науковців залишили нашу державу, озброєння та військова техніка, яку використовують військові формування в Україні, застарілих зразків. Для розроблення новітніх моделей необхідно десятки років [5]. Щоб відродити вітчизняну військову науку, держава зобов'язана створити не тільки належні умови для наукової роботи, а й забезпечити надійний захист інтелектуальної власності. Утворений в Україні Вищий суд з питань інтелектуальної власності [4] повинен стати тією державною гарантією, яка дасть можливість науковим

установам військових формувань захищати результати своєї інтелектуальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пункт 2 ст. 9 Закону України “Про державне оборонне замовлення” в редакції 1999 р. (далі – Закон) містив норму, що давала можливість суб'єктам договірних зобов'язань не сплачувати судові витрати за подання позовів, пов'язаних з розглядом спірних питань щодо оборонного замовлення. У 2010 р. Закон було прийнято у новій редакції, що не передбачає звільнення від сплати судового збору. Таким чином, прийнятий попередньою владою Закон скасував окремі гарантії судового захисту, що надавалися науковим установам державної форми власності.

Тому **метою статті** є вдосконалення законодавства України стосовно судового захисту інтелектуальної власності науковими установами військових формувань.

Вклад основного матеріалу. Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правосдатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів у порядку, визначеному законом. Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента

України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Юридична особа здатна мати такі ж самі цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині. Цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється з дня внесення до Єдиного державного реєстру запису про її припинення. Юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону. Юридична особа має право на недоторканність її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть їй належати [1].

Наукова установа – це юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, утворена в установленому законодавством порядку, для якої наукова та (або) науково-технічна діяльність є основною. В Україні діють наукові установи державної, комунальної та приватної форм власності, які мають рівні права у здійсненні наукової, науково-технічної та інших видів діяльності.

Наукові установи військових формувань є державними науковими установами публічного права, оскільки засновані на державній власності. Основні засоби, інше майно та обладнання, що становлять матеріально-технічну базу державної наукової установи, закріплюються за такою установою на підставі права оперативного управління або господарського відання відповідно до організаційно-правової форми.

Діяльність наукових установ військових формувань України спрямована на проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовку наукових кадрів, розвиток і збереження наукової інфраструктури. Держава забезпечує правову охорону інтелектуальної власності та створення умов для її ефективного використання. Набуття, охорона та захист прав інтелектуальної власності на науковий і науково-технічний (прикладний) результат здійснюються відповідно до законодавства. У разі порушення права

інтелектуальної власності його захист здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [2].

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений законодавством України. Суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, котрим належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом [1].

Наукова діяльність наукових установ військових формувань в Україні, як правило, пов'язана з державним оборонним замовленням. Державне оборонне замовлення – це засіб державного регулювання економіки для задоволення наукових та матеріально-технічних потреб із забезпечення національної безпеки і оборони шляхом планування обсягу фінансових ресурсів, визначення видів та обсягів продукції, робіт і послуг, а також укладення з виконавцями державних контрактів на постачання (закупівлю) продукції, робіт і послуг. Державний контракт з оборонного замовлення – це договір, укладений у письмовій формі державним замовником від імені держави з виконавцем відповідно до затверджених основних показників оборонного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін, порядок регулювання їхніх господарських відносин [3].

Кінцевою метою виконання державного контракту з оборонного замовлення є наукова (науково-технічна) продукція – науковий та (або) науково-технічний (прикладний) результат, призначений для реалізації. Виготовлені вироби військового призначення є власністю суб'єкта виробництва. Суб'єктом виробництва виробів військового призначення має бути виконавець оборонного замовлення, котрий використовує для своїх потреб науково-технічну продукцію й об'єкти права інтелектуальної власності, що створені ним під час виконання державного оборонного замовлення. Військова зброя і боеприпаси є продукцією оборонного призначення.

Виконавцями (співвиконавцями) оборонного замовлення є суб'єкти господарської діяльності України (незалежно від форми власності), що мають ліцензії (дозволи) на провадження відповідних видів господарської діяльності у випадках, передбачених законом, які отримані згідно із законодавством. Державними замовниками з оборонного замовлення є визначені Кабінетом Міністрів України центральні органи виконавчої влади, інші державні органи – головні розпорядники бюджетних коштів. Власником виробничих потужностей, створених за державні кошти в результаті виконання оборонного замовлення, є держава в особі державних замовників [3].

Спори, що виникають між державними замовниками і виконавцями під час укладення, виконання, внесення змін чи розірвання державних контрактів, а також спори, пов'язані з відшкодуванням завданих збитків, розв'язуються у судовому порядку.

Незважаючи на те, що законодавча база України містить значну кількість нормативно-правових актів, які зобов'язують державні органи здійснювати правову охорону інтелектуальної власності, господарська діяльність наукових установ військових формувань свідчить про наявність випадків невиконання умов договорів саме з боку державних замовників. Як показує практика, найбільш надійним способом захисту прав інтелектуальної власності залишається судовий захист.

У випадку неналежного виконання договірних зобов'язань замовниками щодо оплати виконаних робіт оборонного призначення наукові установи військових формувань мають право звертатися за захистом до суду, що передбачає сплату судових витрат.

Висновки

Аналіз чинного законодавства України свідчить про те, що власником об'єктів інтелектуальної власності, створених за державні кошти, є держава в особі державних замовників. Наукові установи, які виконують

державне оборонне замовлення, як правило, є юридичними особами публічного права і фінансуються з Державного бюджету України. Тому, на наш погляд, не доцільно стягувати судовий збір до Державного бюджету з державних наукових установ за подання позовів, які спрямовані на захист їх прав, пов'язаних з виконанням державного оборонного замовлення.

З метою вдосконалення державних гарантій щодо судового захисту прав інтелектуальної власності науковими установами військових формувань пропонуємо: частину 1 ст. 5 Закону України “Про судовий збір” доповнити пунктом, наприклад, такого змісту: позивачі – за подання позовів у спорах, що виникають між суб'єктами господарської діяльності у випадках, визначених Законом України “Про державне оборонне замовлення”.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України [Текст] : офіц. текст : [затв. Законом України від 16 січня 2003 р. № 435-IV] // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність [Текст] : Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – Ст. 25.
3. Про державне оборонне замовлення [Текст] : Закон України від 23 вересня 2010 р. № 2560-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 6. – Ст. 45.
4. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності [Текст] : Указ Президента України від 29.09.2017 р. № 299/2017 // Урядовий кур'єр. – 2017. – № 186.
5. Прокопенко, О. Військова наука працює на випередження [Текст] / О. Прокопенко // Урядовий кур'єр. – 2017. – № 153.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2018 р.

УДК 347.191

В. Р. Бакало, А. Н. Варченко, И. И. Бакало

ЗАЩИТА ПРАВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ НАУЧНЫМИ УЧРЕЖДЕНИЯМИ ВОИНСКИХ ФОРМИРОВАНИЙ

Показано, что интеллектуальная собственность научных учреждений воинских формирований нуждается в дополнительных гарантиях государственной защиты, поскольку непосредственно связана с обороноспособностью Украины.

Ключевые слова: юридическое лицо, научные учреждения воинских формирований, научная деятельность, государственный оборонный заказ, интеллектуальная собственность, судебная защита.

UDC 347.191

V. R. Bakalo, O. M. Varchenko, I. I. Bakalo

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS BY SCIENTIFIC INSTITUTIONS OF MILITARY FORMATIONS

Intellectual property of scientific institutions of military formations requires additional guarantees for State protection, as it is directly related to the defense capability of Ukraine. The protection of sovereignty, territorial integrity, state security and state border of Ukraine are entrusted to the appropriate military formations and law-enforcement state agencies, the organization and procedure of which are determined by the law. For the performance of these functions, military formations should have modern military equipment and weapons, which are usually created by scientific institutions of military formations. In a competitive environment of the arms market scientists have to be proactive. Developments in the East of Ukraine show that national military science is going through some tough times. The short-sighted policy of public authorities in previous years, in particular, policy on providing court protection of intellectual property rights in the military sphere, caused the abandonment of scientific research, many qualified scientists left our state, armaments and military equipment, used by military formations in Ukraine, are obsolete. It will take decades to develop the latest models. In order to restore the national military science, the state is under an obligation to create not only proper conditions for scientific work, but also to provide reliable protection of intellectual property. The Supreme Intellectual Property Court established in Ukraine ought to become the state guarantee that will enable the scientific institutions of the military formations to protect the results of their intellectual activity. Article 9, paragraph 2, of the Law of Ukraine "On the State Defensive Order", in the version of 1999 (hereinafter referred to as "the Law") laid down a rule that made it possible for subjects of contractual obligations not to pay legal costs for filing actions related to the disputed defense order issues. In 2010, the law was adopted in a new version, which has not provide for exemption from payment of court fees. Thus, the law passed by the previous government abolished certain guarantees of court protection granted to the state-owned scientific institutions. Therefore, the purpose of this article is to improve the Ukrainian legislation concerning court protection of intellectual property by scientific institutions of military formations.

Keywords: legal person, scientific institutions of military formations, scientific activity, state defensive order, intellectual property, court protection.

Бакало Вікторія Романівна – прокурор військової прокуратури Сумського гарнізону, м. Суми

Варченко Олександр Миколайович – молодший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії (науково-технічного супроводження автоматизованих систем управління ракетних військ і артилерії) Науково-дослідного центру ракетних військ і артилерії, м. Суми

Бакало Ірина Іванівна – юрисконсульт науково-дослідного центру ракетних військ і артилерії, м. Суми